ערב שבת בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר וחכמים אומרים א)עד שירשום ויאמר מכאן ועד כאן: **גמ'** תנן התם (א) ב)תינוקות שטמנו תאנים מערב שבת ושכחו ולא עשרו למוצאי שבת לא ג)יאכלו אלא אם כן עשרו ותנן נמי (ב) ד)המעביר תאנים בחצרו לקצות בניו ובני ביתו אוכלין מהן ה)עראי ופטורים בעא מניה רבא מרב נחמן שבת מהו שתקבע מוקצה למעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו מי אמרינן כיון דכתיב ו)וקראת לשבת עונג קבעה ואפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו או דלמא בדבר שנגמרה מלאכתו קבעה בדבר שלא נגמרה מלאכתו לא קבעה א"ל שבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו א"ל ואימא שבת דומיא דחצר מה חצר אינה קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו (ג)אף ז)שבת לא תקבע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו א"ל לימוד ערוך הוא בידינו שהשבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן אף אנן נמי תנינא ועוד אמר רבי אליעזר עומד אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית וכו' טעמא דשביעית דלאו בר עשורי הוא הא בשאר שני שבוע הכי נמי דאסור מ"ט לאו משום דשבת קבעה לא שאני התם כיון דאמר מכאן אני אוכל למחר קבע ליה עלויה אי הכי מאי אריא שבת אפילו בחול נמי הא קמ"ל דטבל ח)מוכן הוא אצל שבת ט)שאם עבר ותקנו מתוקן

והלא

ערב שבת בשביעית. שאין מעשר נוהג בה ואין מחוסר אלא הזמנה. וה"ה במעושר ונשאר שני שבוע אלא אורחא דמלתא נקט דסתם מוקצה לאו מעושר הוא דגרוגרות ולמוקים הן סתם מוקצה ואין רגילין לעשר קודם גמר מלאכה: **ואומר מכאן אני נוטל למחר.** וסגי בהכי דיש ברירה: **עד שירשום.** כסימן דאין ברירה: **גמ' תינוקות שטמנו תאנים.** בשדה או בגגה לאכילת שבת ושכחו ולא עשרו כו' לא יאכלו. ואף על גב דקי"ל אין הטבל מתחייב במעשר לאוכלו אכילת עראי עד שיראה פני הבית או פני החצר כב"מ בהשוכר את הפועלים (דף פח.) אכילת שבת חשובה ועראי שלה הרי הוא קבע והרי הוטמנו לאכילת שבת והוקבעו. והאי דנקט תינוקות רבותא היא דאשמעינן דיש להם מחשבה ע"י מעשה המוכיח וכדאמרינן בהכל שוחטין (חולין דף יג.) ותאנים דבר שנגמרה מלאכתן הוא אא"כ חשב עליהן לקציעות או לגרוגרות ושמעינן מינה בדבר שנגמרה מלאכתו שבת קובעת למעשר בלא ראיית פני הבית ובדבר שלא נגמרה מלאכתו לא שמעינן אי קבעה אי לא קבעה: **ותנן המעביר תאנים.** השוטח תאנים בחצרו: **לקצות.** ליבשן לעשות מהן קציעות ולאחר שנעשו קציעות דורסן בעגול: **בניו ובני ביתו אוכלין מהן עראי ופטורין.** מלעשר דאין חצר קובעת בראיית פנים אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. ומבעיא ליה לרבא שבת מי הוה כחצר או עדיפא מיניה: **מהו שתקבע מוקצה למעשר.** מוקצה היינו לא נגמרה מלאכתו: **בדבר שלא נגמרה מלאכתו.** לישנא יתירא הוא והוא פי' של מוקצה ונכתב בספרים: **כיון דכתיב וקראת לשבת עונג.** כיון דאקרי אכילה דידיה עונג קבעה שאין בה עוד שם עראי אלא שם קבע: **שבת קובעת.** אם יחדה לשבת אסורה אף למוצאי שבת ואם לא יחדה לשבת בשבת אסור לכל שאכילתה לעולם קבע היא קרויה אבל למוצאי שבת מותר כדלקמן ט): **על המוקצה.** וסתמיה לא נגמרה מלאכתו עד עתה: **שביעית לאו בר עשורי היא.** נפקא לן במכילתא י) ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה (שמות כג) מה חיה אוכלת שלא במעושר אף אדם אוכל שלא במעושר: **הכי נמי דאסור.** לאכול למחר משום מעשר: **מאי טעמא.** בשאר שני שבוע לא הא בשאר שני שביעית לא קבע למעשר בלא ראיית פני הבית ואפי' בבית אינו נקבע אלא בכניסתו דרך שערים כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פח.) וזה כשנכנס לא נקבע דהא לא נגמרה מלאכתו ואמר לעיל דאין חצר קובעת אלא בדנגמר ובית וחצר שוין כדאמרי' התם בהשוכר ואמאי נקט מתניתין שביעית למיסר שאר שנים לאו משום קביעות דשבת: **שאני התם כו'.** דאיהו אחשבה בדבורו שקראה אכילה: **אי הכי.** דטעמיה משום דבוריה הוא: **מאי אריא שבת.** מאי אריא דאשמעינן הך בשבת לשמעינן בחול ובסדר זרעים והכא ליפלגו בהכנה דגוזלות כדאפלגו ב"ש וב"ה בבריה י): **הא קמ"ל דטבל מוכן הוא כו'.** להכי נקט גבי שבת לאשמועינן מלתא אחריתי אגב אורחיה דאצטריך לאפלוגי בהכנה תנא נמי הא בהדיה דבשאר שני שבוע אינו אסור משהזמינן אלא משום מעשר בלבד אבל הכנה איתא שאם בא אדם אחד ועבר ותקנו מתוקן ומותר לאכול ולא אמרינן לא מהניא ליה הזמנה כל זמן שלא נתקן דהא מוקצה מחמת איסור טבל הוא ואסחיה מדעתיה קמ"ל כיון דהגבהת תרומה ומעשר מדאורייתא בשבת שרי אין זה מוקצה מחמת איסור והכי שמעינן ליה ממתניתין מדקתני עומד אדם על המוקצה לכתחלה בשביעית ולא מצי למידק מינה איסור בשאר שני שבוע אלא הכי קאמר הא בשאר שני שבוע לא יעמוד ויאמר כן דקבע ליה בדבוריה ומחייב במעשר ולמחר אכיל ליה בטבליה דאי ס"ל לתנא דאיסור מוקצה נמי לא פקע מיניה הכי הוה ליה למתני העומד על המוקצה ערב שבת בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר הרי זה מן המוכן ודייקינן מיניה הא בשאר שני שבוע אינו מוכן אי נמי עומד אדם על המוקצה ע"ש בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר והרי זה מן המוכן ודייקינן מינה הא בשאר שני שבוע אינו מוכן אבל השתא לא שמעינן מדיוקא דנתסר משום מוקצה אלא משום מעשר:

והלא

ואומר מכאן אני נוטל. מקשה בירושלמי מחלפא שטתייהו דב"ש לעיל ה)קאמר לא יטול אא"כ נענע והכא קאמר דבאמירה בעלמא סגי דהא ר"א שמותי הוא [א] וי"ל דלא קשה דלא מחלפא שטתייהו למוקצה דבעלי חיים ו)עדיף ומחמירין טפי אבל קשה דמחלפא שטתייהו דב"ה דלעיל קאמר דבאומר ז)מכאן אני נוטל למחר סגי והכא קאמר דבעי שירשום ויש לומר דשאני הכא דאקלייה בידים:

תינוקות ששמנו וכו'. ואע"ג שיכולין לאכול אכילת עראי עד שיראו פני הבית או פני החצר מ"מ אכילת שבת חשובה ועראי שלו קבע וכיון שטמנו ח)בשבת לאכול הוקבעו אע"פ שעבר שבת ונקט תינוקות לרבותא אע"פ שאין להם מחשבה גרידא מעשה יש להם:

בניו ובני ביתו אוכלין אכילת עראי. פי' בירושלמי דוקא בניו אבל איהו גופי' אקבעינהו דגלה בדעתו להניחם שם ט)לכך:

הא בשאר שני שבוע לא. דשבת אקבעינהו וכללא דשמעתין כל היכא דר"ל שקובע קובע בלא ראיית פני הבית כמו אם הכניסן דרך י)(שערים) [דרך גגות וקרפיפות]:

אי הכי מאי אריא שבת אפי' בחול נמי. אי הכי דטעמא משום דקבעי' בדבורו אפילו בחול נמי וכ"ת משום דאצטריך לאשמועינן הכנה ומכאן אני נוטל לפיכך נקט שבת והא מתני' קמשמע לן תרתי דדבורו קובע ואשמועינן דין הכנה דא"כ לשמעינן בחול דדבורו קובע דהוי רבותא טפי ופלוגתא דהכנה לשמעינן במקום אחר בפירות מתוקנים אם כנסן לאוצר (א) בצריך שירשום ולומר סגי לומר מכאן אני נוטל משמע מדנקט שבת לענין טבל דשבת קובע בטבל בשאר ימי שבוע א"נ ה"פ לשמעינן בחול דדבורו קובע ובהכנה לפלגו פלוגתא דב"ה וב"ש גבי גוזלות כדאיתא לעיל ולא נהירא כדפרישית לעיל דלא שייך פלוגתייהו בבעלי חיים: **הא** קמ"ל דטבל מוכן הוא אצל כו'. לכך נקטינהו לענין שבת דאגב אורחיה דהכנת שבת אשמועינן חדוש אחר דהיכא דהזמינו לשבת דאינו אסור אלא משום מעשר המעורב (ב) ואם בא אדם ותקנו מתוקן ולא אמרינן הואיל ונתקצה בשביל מעשר שבתוכו נתקצה לכל היום הואיל והגבהת תרומות ומעשרות לא הוי אלא מדרבנן והכי דייק ליה מדתני עומד אדם על המוקצה וכו' משמע הא בשאר שני שבוע לא יעמוד לכתחלה הא אם עבר ותקנו מתוקן אבל אי ס"ל לתנא דמשום איסור מוקצה לא תקנו כשעבר ותקנו הכי הל"ל העומד על המוקצה ע"ש בשביעית ואומר מכאן אני נוטל למחר הרי הוא מן המוכן ודייקינן מינה הא בשאר שני שבוע אינו מן המוכן:

והלא

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ג מהל' י"ט הלכה ט:

סז ב מיי' פ"ה מהל' מעשר הלכה כא (ס"ע י"ד סי' שלא סעי' קין):

סח ג מיי' שם פרק ד הלכה יא:

סט ד מיי' פ"ג שם הלכה ג:

ע ה מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה טו ופכ"ה הלכה כה:

◆

רבינו חננאל

בעא מיניה רבא מרב נחמן, דבר שלא נגמרה (מלאכתן) ועדיין פגין הן ולא נתחייבו במעשר, כדתנן מאימתי הפירות חייבין במעשר, התאנים משיבחילו כו', ונכנסה השבת ונכנסה לענגה לכל דבר הראוי לו בשבת, ואפילו אילו הפגין וכיוצא בהן, וכגון הקישואין קודם שיפקסו, והאבטיחין קודם שישלקו, אע"פ שלא נתחייבו למעשר, כיון דלעניין עונג אוכל הן, כמו שנגמרה מלאכתן לענין מעשר דמי, וחייב לעשר, או לא. א"ל שבת קובעת כי האי גוונא וחייב לעשר. ואקשינן עליה שבת קובעת וחצר קובעת, כשם שהחצר אינה קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו, דתנן במעשרות פרק ג' המעביר תאינים בחצירו לקצות בניו ובני הביתו אוכלין מהן עראי ופטורין, כך שבת לא תקבע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. אמר ולך) [ליה] תלמוד ערוך הוא בידינו ששבת קובעת את המוקצה למעשר ואפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו. ואמרינן אף [אנן] נמי תנינא, ועוד א"ר אליעזר עומד אדם על המוקצה ערב שבת כו'. ודייקינן מדקתני בשביעית, ש"מ משום דלאו בת עשורי היא, ולפיכך שרי למיכל מיניה אפילו בשבת, הא בשאר שני שבועי אסור לאכול בשבת עד שיעשר משום דשבת קבעה. ופרקינן לאו משום דשבת קבעה, אלא משום דפירש ואמר מיכן אני אוכל למחר, אמירתו היא שקבעתו, וגלי דעתיה דגמרה בהכי כמה שהוא עכשיו היא גמר מלאכתו. והאי אפילו בחול אמירתו קובעתו למעשר, ואמאי לא תני בחול אלא בע"ש, קמ"ל דטבל מוכן הוא אצל שבת, שאם עבר ותיקנו מתוקן, ולא מיבעיא בשביעית דלאו בת עשורי היא שרי, אלא אפילו בשאר שני שבועי אם אמר במוקצה מיכן אני אוכל למחר, מוכן הוא וחייב במעשר, ואם עבר ותיקנו מותר לאכול ממנו בשבת.

מסורת הש"ס

א) מעשרות פרק ד מ"ב, ב) מעשרות פרק ג מ"א [לקמן לה:], ג) [תוספ' ערלה' ליתא במשנה], ד) [לקמן לה. שבת מג.], ה) [דף לה.], ו) [משפטים פרשה כ], ז) [לעיל י.], ח) [דף י.], ט) [עי' לעיל ב. תוד"ה דלמא במפרשי הש"ם], י) [וזה וזה כצ"ל וכן אי' בירושלמי], כ) [שטמנו לאכול בשבת כצ"ל], ל) יש מוחקין תיבת כך וי"ג שצ"ל שהניחם שם כך ר"ל תחלה כשהניחם היה ע"מ שמה שירצו לאכול לא יהא מוקצה, מ) רש"ל.

◆

תורה אור השלם

1. אם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְיָ מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר: ישעיהו נח יג

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אי הכי וכו' אם כנסן לאוצר צריך שירשום ולמר סגי לומר וכו' בפלוגתא דב"ה: (ב) ד"ה הא וכו' המעורב בו ואם בא:

◆

גליון הש"ס

גמ' אף שבת לא תקבע. עיין פסחים דף קה ע"א:

◆

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה ואומר כו' שמותי הוא ומשני דמוקצה דב"ח עדיף ומחמירין טפי ומקשי' דמיחלפי שיטתייהו דב"ה דלעיל קאמרי באומר זה וזה אני נוטל למחר סגי והכא קאמר דבעי שירשום ומשני דשאני הכא דאקלי' בידים כצ"ל וכ"ג ואף שי"ל דהוא הוא הלשון לפי דברי רבא שם (דף י) מ"מ אין משמעות הלשון דבעי שירשום:

◆

מוסף רש"י

כיון דכתיב וקראת לשבת ערנג קבעה. דשבת עונג איקרי מכל שהוא הרי עונג (שבת לד.) ואפילו אכילת ארעי דשבת חשובה קבע למעשר (פסחים קה.). **דטבל מוכן הוא אצל שבת.** שאין בו מוקצה אלא איסורו ואם בא אדם ועבר על דברי חכמים שאסור לתרום בשבת ותיקנו מתוקן ומותר לטלטלו ולאוכלו (שבת מג.).